

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เนื่องจากบุคคลเป็นทรัพยากรหรือปัจจัยที่มีค่าของประเทศ การที่ประเทศจะพัฒนาได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลในประเทศเป็นสำคัญ ดังนั้นรัฐบาลจึงถือเป็นนโยบายเร่งด่วนในการที่จะพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม ซึ่งโดยทั่วไปเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาบุคคลก็คือ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ความชำนาญหรือลักษณะนิสัย และเจตคติของบุคคลให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมและสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตของคนได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้เครื่องมือที่สำคัญและนิยมใช้กันมากที่สุดในการพัฒนาบุคคลคือ การศึกษาอบรม เพราะการศึกษาอบรมเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมปรารถนาได้

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาอบรม ให้กับบุคคลตามความต้องการของสังคมทั้งในรูปแบบนอกระบบและในระบบโรงเรียน และในกระบวนการจัดการศึกษานี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจกันจากบุคคลหลายฝ่ายในระหว่างกรมกองต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น หลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง สื่อมวลชน และอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาในด้านนี้ และได้พัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับให้อยู่ในรูปแบบเปิดเสรีในตัวโดยเน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อมุ่งเตรียมบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีลักษณะนิสัยตลอดจนค่านิยมในการทำงานอันเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพและดำรงตนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการวิจัยติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของกรมวิชาการ กรมต้นสังกัด และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (กรมวิชาการ , 2534 : 1-2) พบว่า โดยทั่วไปการใช้หลักสูตรไม่ได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะในกลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ครูผู้สอนเห็นว่าจัดการเรียนการสอน กลุ่มวิชานี้เป็นไปได้ยากเนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคด้านต่าง ๆ

มากมาย เช่น ความพร้อมของโรงเรียน ความสามารถและความสนใจของนักเรียน การไม่เห็นความสำคัญของการเรียนวิชาอาชีพของทั้งนักเรียนและผู้ปกครองเอง อันมีสาเหตุมาจากค่านิยมดั้งเดิมที่เห็นว่า การเรียนวิชาสามัญเพื่อการศึกษาต่อ มีความสำคัญมากกว่าการเรียนวิชาอาชีพ ดังนั้นจึงขาดความสนใจและไม่ให้การสนับสนุนในการเรียนวิชาอาชีพที่โรงเรียนจัดให้ นอกจากนี้ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือการจัดการศึกษาในโรงเรียนปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนาให้นักเรียนเกิดลักษณะนิสัยตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรได้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าโรงเรียนหรือครูยังขาดรูปแบบหรือแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังกล่าวก็เป็นได้

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของประชากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศชาติ โดยตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาแก้ไข ปัญหา อุปสรรคในการจัดการศึกษาที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการศึกษาไทยเพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยและยกระดับการศึกษาของคนไทยให้สูงขึ้น มีความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการศึกษาของไทย ทั้งในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพให้ทัดเทียมกับนานาชาติอารยประเทศ โดยได้จัดให้มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

การศึกษาเป็นกระบวนการตลอดชีวิตกล่าวคือ กระบวนการที่คนพึงเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว โดยมีโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งเท่านั้น การเรียนรู้นั้นจะเป็นการเรียนรู้ทั้ง " วิธีการเรียนรู้และมีความสุขในการเรียนรู้" (หน่วยศึกษานิเทศ , 2540:1) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนการสอน ต้องให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตามแบบแผนการเรียนรู้ของตน เรียนรู้วิธีเรียน มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในยุคของสังคมที่ซับซ้อนได้ โรงเรียนต้องสามารถจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศและกิจกรรมเรียนรู้ที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลใช้แบบแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเชิงบูรณาการจากเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน ชุมชน และสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง ครูอาจารย์ต้องได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความชำนาญในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิต ทักษะทางสังคม ทักษะทางการคิด การวิเคราะห์ วิจารณ์ประเมินค่า การสังเคราะห์ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพแก้ปัญหาและเรียนรู้วิธีเรียน โดยให้สอดคล้องกับ

การปฏิรูปหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปทางการศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้วิจัยเชื่อว่า การที่จะพัฒนาการเรียนการสอนวิชาเกษตรโดยเน้นการเรียนรู้ให้นักเรียน
เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ นั้น น่าจะเป็นทางเลือกใหม่ที่จะทำให้เด็กและเยาวชนมีความตระหนัก
เกิดทัศนคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพเกษตร ทั้งนี้การเรียนการสอนจะต้องมีการฝึกฝนให้เด็กและ
เยาวชนเหล่านั้นมีความขยันอดทน เห็นความสำคัญของอาชีพการเกษตรที่มีต่อความเป็นอยู่ในชีวิต
ประจำวันและมีความสำคัญต่อประเทศโดยที่นักเรียนเหล่านั้นได้ศึกษาจากสิ่งที่น่าสนใจและต้องการ
เมื่อเด็กและเยาวชนเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา ก็จะสามารถพัฒนาทางเลือกในการประกอบ
อาชีพ โดยเฉพาะอาชีพเกษตร ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ได้ ผู้วิจัย
จึงได้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเกษตร เพื่อเสริมสร้างทัศนคติของนัก
เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเกษตรที่เอื้อต่อการสร้างความรู้ ทักษะการ
ปฏิบัติ ทัศนคติที่ดีของนักเรียนต่อการเรียนวิชาอาชีพเกษตร โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่มีนักเรียน
เป็นศูนย์กลาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิชาเกษตรที่เน้น
กระบวนการเรียนที่มีใช้ครูเป็นศูนย์กลาง ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ทักษะการปฏิบัติทำได้แนว
ทางและรูปแบบของการจัดกิจกรรมในการสอนวิชาเกษตรที่ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีขึ้นต่อ
การเรียนวิชาอาชีพเกษตร

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory) ที่มีผู้เกี่ยวข้อง
โดยมีส่วนร่วมกับการบวนการวิจัย มีความเสมอภาคและเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ ผู้ร่วมวิจัย

ได้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูที่สอนวิชาเกษตรจำนวน 5 ท่าน และนักเรียนอาสาสมัครที่เรียนวิชาเกษตร ระดับมัธยมต้นและมัธยมปลายจำนวน 70 คน ในโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกผู้ร่วมทีมวิจัย โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ กับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนหมวดเกษตร นักเรียนที่เรียนวิชาเกษตรและได้รับสมัครนักเรียนผู้ร่วมวิจัย ทีมวิจัยได้ดำเนินการวางแผนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติ

2. ขั้นดำเนินการ ทีมวิจัยก็รวบรวมข้อมูลดำเนินการตามแผน และมีการวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลและทบทวนบทเรียนการดำเนินกิจกรรมตามที่ทีมวิจัยเสนอ

นิยามศัพท์

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดความเจริญขึ้น

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำในกระบวนการสอนวิชาเกษตรกรรมที่ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง

วิชาเกษตร หมายถึง รายวิชาที่ฝ่ายวิชาการจัดให้มีการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และรวมถึงการใช้ศิลปวิทยาการ ในการปฏิบัติต่อทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดผลผลิตอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ในโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนวิชาเกษตร ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ

ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกอารมณ์ทางใจ ที่ดีมีความตระหนักต่อวิชาชีพเกษตร